

Základní škola sv. Voršily v Olomouci
Aksamitova 6, 772 00 Olomouc

Balet

Závěrečná práce

Autor: Lucie Gaszczyková

Třída: IX.

Vedoucí práce: Mgr. Adam Rosa

Olomouc 2017

OBSAH

ÚVOD	3
KAPITOLA I – vznik a historie	4
1 Vznik a historie	4
2.1 Vznik	4
2.2 Historie	4,5
3 Nejznámější skladatelé	5
3.1 Hudba- Petr Iljič Čajkovskij	6,7
3.2 Choreografie- Robert Balogh	7,8,9
KAPITOLA II – Shrnutí historie baletních představení	
1 Tři nejstarší představení	10
2 Tři nejnovější představení	11,12
ZÁVĚR	13
POUŽITÁ LITERATURA	14
RESUMÉ	15

ÚVOD

Balet je forma scénického tance, která může být samostatným dílem, tak i součástí celku, například opery. Může vyprávět příběh, a pocity. Ale není to jako ostatní taneční styly. Tento druh tance stojí mnoho let dřiny, a tak je těžké se ho naučit. Proto ho dokonale zvládají jen ti nejnadanější tanečníci. Když se podíváte na jakýkoli balet, můžete vidět, že tanečníci a tanečnice při skocích vůbec neřeší zákon přitažlivosti. Když se tanečníci otáčejí, musí udržet rovnováhu a při různých krocích se tak hbitě a rychle točí, že běžný člověk nestihá sledovat co se na jevišti vlastně děje. Balet vždy patřil na velká divadelní jeviště a vždycky byl součástí společenského a kulturního života. Původ baletu je často spojován s Francií, která sice pomohla k vývoji, ale balet tam nevznikl.

KAPITOLA I – Vznik a historie baletu

1 Vznik a historie

1.1 Vznik

Balet vznikl na přelomu 14. až 15. století v Itálii, kdy se prohloubily obchody mezi Evropou a Blízkým východem. Do Evropy se dostává zboží, ale také kultura. Začátek renesance. V tomto novém pohledu se italští lidé pokoušeli obnovit antické drama. Proto, když byla nějaká příležitost, pořádali v palácích různé slavnosti, ve kterých se objevovala hudba, zpěv, tanec a poezie. Bylo to období, kde se projevoval vzrůstající zájem o umění. Různá Italská města stále soutěžila, které z nich se stane hlavním centrem umění. Nebyli to žádní profesionální tanečníci, byli to obyčejní lidé, kteří tancovali, aby pobavili svého vládce, chtěli totiž vyvolat závist a také obdiv u ostatních měst, se kterými soupeřili. Ze začátku na různých slavnostech byly entremets (přestávky v uměleckém představení) mezi jídly. Po nějaké době se změnil na zjednodušená vystoupení s dějem a ty se nazývaly ballets a entrées. S rozvojem ballets a entrées v 16. a 17. století přišly mumraje a maškarády. To byla vulgárnější vystoupení, která se skládala ze solového zpěvu, akrobacie a pantomimy.

1.2 Historie

Tato představení se dostala na Francouzský dvůr. Představila je Kateřina Medicejská. V polovině 16. století se provdala za francouzského krále Jindřicha II. Kateřina si na francouzský dvůr zvala známé umělce. Mezi nimi nadaný hudebník Belgioso Baltazarini, který byl režisérem Balet de Comique de la Reine,

ten je historiky považován za úplně první baletní představení.

Výsledkem snahy francouzských a italských umělců o znovuoživení antiky a zejména antického divadla byl ballet de cour, tedy dvorský balet. Ballet de cour byl spojením hudby instrumentální, recitace, zpěvu a tance. Ovšem pouhé spojení těchto prvků nestačilo, uvědomovali si také důležitost vizuálního požitku. Využívali pestré kostýmy, výzdoby, rekvizity a důmyslné jevištní techniky. Ze začátku byl tanec pouze doplňující složkou, postupem času si však vydobýval stále silnější postavení. Nepatřily sem pouze taneční kroky ze společenských tanců, ale také různé skoky, akrobatické prvky a groteskní tance. Francie přispěla k tomu, aby se balet začal rozvíjet jako samostatná forma. Paříž byla hlavním městem dění. Věnoval se mu především Ludvík XIV., ten vládl na přelomu 17. a 18. století. Byl velice nadšený pro tanec. A rád se dvorních baletních představení často zúčastňoval. Ludvík XIV., nazýván jako „král Slunce“, získal toto přezdívku poté, co vystupoval v baletu Jeana-Baptisty Lully, které se jmenovalo La Nuit (Noc). Tam si Francouzský král „zatančil“ hlavní roli boha Slunce Apollona. Balet trval neuvěřitelných 12 hodin. Rok 1661 byl ve vývoji baletu zlomovým, protože se balet stával profesionálním. Ačkoli je dnes balet velice často spojován s krásnými a ladnými baletkami, do začátku 18. století byl výsadou mužů. Až dvacet let po vzniku francouzské taneční akademie si v baletu zatančila první žena. Roku 1681 vystoupila v pařížské opeře v inscenaci Vítězství lásky Marmasella Fontaine. Od té doby se balet stal povoláním mužů i žen.

3 Nejznámější skladatelé baletu

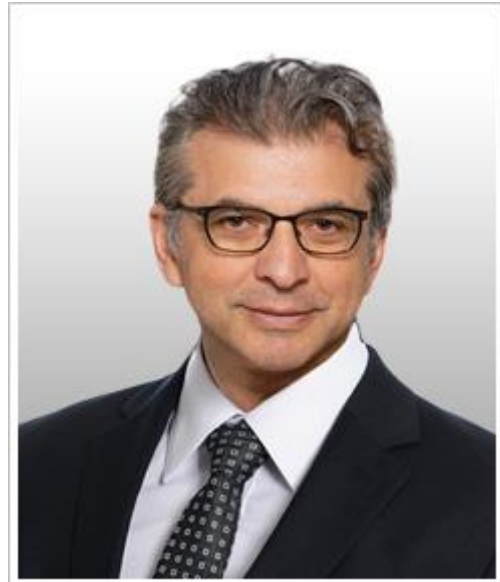

3.1 Hudba- Petr Iljič Čajkovskij

Narozen 7. května 1840 v malém ruském městečku Votkins. Jeho otec, byl synem důlního inženýra, sám pak vykonával funkci vrchního správce a proto musel velice často měnit místo práce. Jeho matka Alexandra pocházela z Francie a k Petrovi měla velmi hezký vztah. Čajkovskij si neprožil zrovna hezké dětství, trpěl sklony k neuroze, tím pádem špatně snášel stěhování s otcem za jeho prací. Ovšem jednou z jeho radostí byla hudba. Ve čtyřech letech mu byly uděleny lekce piana stejně jako Mozartovi, kterého obdivoval. Rodičům se jeho nadšení k hudbě nelíbilo tak jako jemu. Když mu bylo deset let, rodiče ho poslali do petrohradské školy pro nižší šlechtu, to pro něho znamenalo dlouhodobé odloučení od rodiny. Další těžká rána roku 1854 byla smrt jeho matky, která zemřela na cholera. A protože Čajkovskij byl velice citlivý chlapec, hodně špatně snášel její ztrátu, kterou velice miloval, dlouho poté s nikým nepromluvil. Studium v Petrohradě mu hodně dalo. Jedna z věcí pro něj nepříjemná byla, že si v určitém věku začal uvědomovat svou odlišnou orientaci, byl totiž homosexuál. Když mu bylo devatenáct let, začal pracovat na ministerstvu spravedlnosti jako jeden z mladších úředníků. Když měl na své škole promovat, rozhodl se následovat svého profesora klavíru, na petrohradskou konzervatoř. V tomto období začal konečně skládat svá první díla. Čajkovskij za svůj život zasáhl do mnoha oborů a to např.: písňové romance, duchovní či komorní skladby nebo velkolepá orchestrální, symfonická,

baletní nebo operní díla.

Čajkovskij dokázal vytvořit smutnou hudební kulisu (Labutí jezero) tak i veselou (Louskáček). Roku 1865 odchází z petrohradské konzervatoře a stěhuje se do Moskvy, kde dává pravidelné přednášky o hudební teorii při Ruské hudební společnosti. Jakmile zjistí, že byla otevřena konzervatoř, jde pracovat jako profesor harmonie. Až roku 1877 opouští povolání pedagoga. Začne si dopisovat s vdovou Naděždou von Meckovou, ta nestojí o osobní setkání. Měl se dvakrát ženit, ale na poprvé to nevyšlo, na podruhé už ano. Ale dlouho to nevydrželo možná proto, že byl homosexuál. Toto životní období skladatele velice poznamenalo, přichází do velké deprese. Čajkovskij hledá útěchu v zahraničí a jedno z míst, které navštívil, byla i Praha, kde se seznámí s kolegou Antonínem Dvořákem. Poprvé roku 1888 a pak ještě o čtyři roky později a je jí velice okouzlen. Když do Prahy přijel poprvé, navštíví a podívá se na tamější premiéru jeho nejslavnější opery Evžen Oněgin. Petr Iljič Čajkovskij umírá 6. listopadu 1894 a to když měl pouhých 54 let. Je možné, že umírá na cholera jako jeho matka, kterou nesmírně miloval. Někteří lidé se dohadují, zda nespáchal sebevraždu, o které si myslí, že navazovala na jeho poslední dílo, které bylo depresivní a to se jmenovalo „Patetická“. Jeho baletní skladby jsou (Labutí jezero, a také pohádky Louskáček a Šípková Růženka).

3.2 Choreografie- Robert Balogh

Narozen 4. července 1960 v Nových Zámčích na Slovensku a narodil se v umělecké rodině. Jeho otec byl jazzovým hudebníkem s výborným citem pro hru a také hrál na klarinet a saxofon. Jeho matka se věnovala baletu do svých devatenácti let, potom se provdala a předala pochodeň svému synovi. I ten stejně jako jeho matka podlehl tanečnímu kouzlu klasického tance. Začal studovat u stejné pedagožky jako jeho matka. Ale opravdový zájem o tanec u něho projevila spolupráce s tanečníkem a pedagogem M. Vojtkem, se kterým pracoval před přijetím na vysokou školu. Choreografické a režijní vzdělání získal na Vysoké škole múzických umění v Bratislavě.

„Národní divadlo v Bratislavě uvádělo za vedení K. Totha nádherné Zajkovy choreografie (Giselle, Z pohádky do pohádky...), které navazovaly na vysoce kvalitní ruskou školu klasického tance a bývaly založeny na dramatičnosti i výsledném efektu představení. Ve škole však byl předkládán názor, že pouze P. Šmok a jeho převážně abstraktní inscenace jsou hodny obdivu. Na klasický tanec na špičkách bylo pohlíženo s despektem jako na něco zastaralého, co není nutné kultivovat a rozvíjet"- Robert Balogh.

Po té co obhájl diplomovou práci a absolvoval státní zkoušky choreografií Erotikon uvedené na hudbu G. Mahlera v Košicích nastoupil vojenskou prezenční službu, kterou vykonával ve Vojenském uměleckém souboru Bratislava. 1985 odešel Robert Balogh na tři roky do Olomouckého divadla a vydal se svoji vlastní

cestou. K. Peltzerová a J. Sekanina- ti mu pomohli proniknout do prvních tajů divadelního světa. Společně s nimi vytvořil své choreografie pro balety např.: Pták Ohnivák (I. Stravinský), Čtvero roční období (P. I. Čajkovskij) a tak dál.

V roce 1988 bylo uvedeno jeho baletní inscenace Extáze ducha v Národním divadle v Bratislavě. Hudba W. A. Mozarta, která byla neodmyslitelnou součástí jeviště emočně strhujícího díla, které má příznivce i v Itálii, Německu a také v Egyptě. Když měl Robert Balogh osmadvacet let tak dostal nabídku zda by nevtvořil choreografii k Catulli carmina.

„Petr Weigl, to byla moje druhá univerzita. Na sálech i v divadle jsem prožíval v jeho přítomnosti intenzivní pocity tvůrčího štěstí, které doprovázejí zrod nového tance, nového představení. Pozornost tohoto vzdělaného člověka při práci byla nejen obrovská zkušenost, ale i velký zážitek. Z pohledu klidné, vznešené a hluboce filozofické osobnosti nalézal podněty, které vedly celý soubor k předurčenému cíli. Dokázal zvolit nejvhodnější režijní postupy tak, aby mohl vystavět balet s určitou linkou continuity a s potřebnými zvraty. Po jeho boku jsem si uvědomil spoustu věcí, které mě na akademii nikdo nenaučil, a učit ani nemohl. Tak rozsáhlé znalosti v souvislosti s osobitou elegancí a samozřejmou schopností předat tyto dary svému okolí neměl nikdo z mých vyučujících. Kromě Petra Weigla jsem se nechal inspirovat i našimi solisty- Hankou Vlácilovou a Honzou Kadlecem. Právě tito technicky precizní a umělecky vnímaví lidé mě znovu ujistili o tom, v čem spočívá poezie a magické kouzlo tance“ - Robert Balogh. Kariéra mladého nadaného choreografa pokračovala celovečerním baletem Dáma s kaméliemi, uvedeného opět pod režijním dohledem P. Weiglem. Které se odehrávalo na scéně historické budovy Národního divadla v Praze.

„Premiéra i mnoho repríz měly velký úspěch. Lístky na tato představení bývali beznadějně vyprodány, dokud Vlastimil Harapes z pozice nového šéfa baletu Národního divadla tuto inscenaci z repertoáru nevyřadil. Domnívám se, že tak kvalitní představení s krásnou scénou i noblesními kostýmkami obstávalo v popředí diváckého zájmu ještě mnoho let.“ - Robert Balogh

Také se zúčastnil mezinárodní choreografické soutěže v japonském Tokiu v roce 1991. O tři roky později zaznělo jméno choreografa ve světových tanečních kruzích nanovo. Mladá studentka A. Pollerová získala zlatou medaili za jeho

moderní choreografii Cítím se fajn na Baletní olympiádě v americkém Jacksonu. V letech 1995-1997 byl Robert Balogh jako šéf baletního souboru Divadla J. K. Tyla v Plzni. Po krátkém opětovném působení ve Slovenské národním divadle se vrátil zpět do Olomouce, kde se v roce 2010 stal šéfem baletního souboru Moravského divadla. V tomto divadle působí dodnes.

KAPITOLA II – Shrnutí historie baletních představení

1 Tři nejstarší baletní představení

1. Marná opatnost- první uvedení tohoto představení byla 1. června 1789 ve Velkém divadle v Bordeaux. Nové nastudování 17. listopadu 1828 v pařížské Opeře. Patří k nejstarším dějovým baletům. Od její premiéry uplynulo více než dvě stě let, dodnes slaví po celém světě veliké úspěchy.

2. La Sylphide- premiéra tohoto představení byla v roce 12. března 1832 v pařížské Opeře. Toto dílo patří baletním klenotům z období romantismu a je jedno z nejdůležitějších děl klasického tance

3. Giselle- premiéra se konala dne 28. Června 1841 v pařížské Opeře-salle Le Peletier. Jedná se o balet francouzského hudebního skladatele A. Ch. Adama, vznikl v době „zlaté éry“ romantických

baltů.

2 Tři nejnovější baletní představení

1. Dáma s kaméliemi- toto představení se poprvé odehrálo 30. září 1957 v Titania Pallatz v Berlíně. Alexandr Dumas mladší, nemanželský syn oblíbeného autora románu Tři mušketýři, Hrabě Monte Cristo či divadelní hry Antony, se stal stejně jako jeho otec slavným ze dne na den, když vydal svůj román Dáma s kaméliemi. Tento román napsal, když mu bylo třiaadvacet let.

2. Popelka- poprvé se toto představení hrálo 15. listopadu 1945 ve Velkém divadle v Moskvě. Jedna z nejstarších povídek, která lze spojovat s Popelkou, je čínský příběh Yu Yang Ts Tsu z 9. století

3. Romeo a Julie- premiéra Romea a Julie byla 11. ledna 1940 v Kirovově divadle v Leningradě. Podle některých historiků sahá ke Xenofonovi do 5. století před naším letopočtem, ale ve větší známost se projevil v renesanční Itálii.

ZÁVĚR

Balet vznikl v Itálii na přelomu 14.-15. století a ve Francii se zdokonaloval. Tehdy šlechta pořádala na svých sídlech bohaté hostiny, během kterých byly entremets (přestávky) a pro veliký úspěch se balet rozvíjel dál. Ze začátku šlo o neprofesionální taneční kreace, které se stále zdokonalovaly a rozšiřovaly téměř do celého světa. Později zde nešlo pouze o jednoduché taneční kreace, ale upřesnění a pojmenování jednotlivých pozic. Součástí baletu jako celku se postupem času stali jak tanečníci, tak i choreograf, skladatel hudby a autor děje. V současné době je balet rozšířen po celém světě a tančí jej jak malí, tak dospělí tanečníci na úrovni vysoce profesionální, ale také pouze pro pobavení.

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych tímto poděkovat panu Mgr. Adamovi Rosovi za cenné rady připomínky a ochotu při vedení absolventské práce.

POUŽITÁ LITERATURA

1. AMBRUZOVÁ, Olga. Balet a jeho repertoár. Praha 2001.
2. <http://www.tanecnimagazin.cz>
3. <http://www.balet.netstranky.cz/historie-baletu>.
4. www.m.zivotopis.osobnosti.cz/petr-iljic-cajkovskij

RESUMÉ

The first mentions about ballet was in 14 – 15 century, in France.

The peerage organized luxury banquets, through them were played ballet performs and that's how they get more populare. In the beginning of ballet they did only simple based moves, which gets better and they spread nearly into all world.

Later we're named all of those dance positions. Later then, part of ballet became choreograph, dancer, music composer and also director of action.

In this time is ballet one of the most popular and wide – spread dance in the world, and it's performing by adults and kids as well, in the basic forms just for fun and also on the professional level.

